

ՕՐԱԳԻՐ ՉՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ ԵՒ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ 1875 թիվ 4019

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հերթէքի ապտամբութեան վրայօք հասած լուրերն իրարու հակառակ են : Լրագիրք ու մանք կըսեն թէ ապտամբութիւնը աւարածուելու վերայ է, թէ Նարէնի մէջ հիւսիսային արեւմտեան բաժնին բնակիչքն միտորեցան ապտամբաց հետ՝ ազազակելով «կեցցէ Ֆրանչիսկո—Յովսէփ, թագաւորն խրուախտանի, և այլն : Ուրիշ լրագիրք՝ ընդհակառակն, կարեւորութիւն տալ չեն ուզեր այս ապտամբութեան, որ երթալով տկարանալու վերայ է, կրտսն, մանաւանդ որ Գառասաղի և Սրփի իշխանութեանց կառավարութիւնքը միաբանութեամբ ի գործ կըդնեն հարկաւոր եղած ամեն զոռուութիւնները, որպէսզի իրենց երկիրներէն որ և է ձեռնառութիւն չլինի ապսամբաց : Աւտորոհունդ արեւոյ կառավարութիւնն ևս զինուորական բաւական զօրագնդերով կըպահպանէ զառամանազալ խնեքն իւր երկիրներուն, որ չերթէր սահմանակից են :

Իրաց այս յաջող վիճակէն կը յուսացուի թէ յիշեալ ապսամբութիւնն՝ չառ չանցած պիտի զգուի օսմանեան զօրաբանակին խոհական գործողութեամբն, և բարեկարգութիւնն ու հանգ արտութիւնն շուտով պիտի նորոգուին :

Ընտրուական մաքառումը կը շարունակէ ի շէլլատա ի մէջ քաղաքային զանազան կուսակցութեանց : Երոց իւրաքանչիւրն կուզէ իրեն համախոս անձինք երեսփոխան ընտրելով՝ տէրութեան կառավարութիւնն իւր ձեռքն առնուլ : Լրագրոց մեծագոյն մասը գովութեամբ կը յիշեն Աթէնքի այժմեան նախարարաց խորհրդոյն անկողմնակալ ընթացքը ի մասին երեսփոխանական ընտրութեանց, զորս բոլորովին

ազատ թողուցած է, այսինքն ընտրողաց վերայ որ և է ազդեցութիւն չբանեցնել որ ուղղակի և ոչ անուղղակի կերպիւ :

Կըհտատանն թէ Աթէնքի մէջ կառավարութեան հայրենասիրական ջանքն հեղինական շոգեշարժ նաւարկութեան մեծ ընկերութիւն մի հաստատուելու վերայ է, որոյ գրամագրութիւն առայժմ 1,200,000 լիւա սթէրլին պիտի լինի : Այս ընկերութեան շոգեհաւերն ձեռք պիտի զարնեն գրիթէ միւնիսթըն նաւարկութեանց՝ զորս կընեն Լոյսի, Մէսսոքիի և Ռուսիոյ ընկերութիւնքն : Իսկ ի պահանջել հարկին, տարակոյս չկայ թէ յիշեալ շոգեհաւերն հեղինական տէրութեան արամագրութեանց ներքեւ ծովային պատրաստ զօրութիւն մի պիտի լինին :

Գերմանիոյ կայսեր ճանապարհորդութիւնն յիտալիա՝ պաշտօնական կերպիւ հրատարակեցաւ : Այս առիթիւ իւր Տիբէրիս անուն իտալերէն օրագիրն հետեւեալ խորհրդածութիւններն կընէ.

«Գերմանիան՝ կըսէ, իւր հակակրեւական և հակապապական քաղաքականութեամբն, իտալիոյ հարկաւոր դաշնակիցն է : Իսկ Գաղղիան՝ ընդհակառակն Գերմանիայէն վրէժխնդրութիւն առնելու յուսով թուրքութեամբ և շափազանց ներդաւանութեամբ վարուելով կը յերին և պապութեան հետ, իտալիան նորա (Գաղղիոյ) վերայ ամենեւին վտահալութիւն չկրնար ունենալ» :

Անտրիոլութիւն ընելով բարեկամական ծառայութեանց զորս Գաղղիան ի ժամանակին մատոյց իտալիոյ, յիշեալ լրագիրն կը յաւելու.

«Անհատներու համար եղած բարեկամութիւնը յատուկ պարտաւորութիւններ կը գոյտնէ և կընայ ծանր զոհողութիւններ պահանջել : Իսկ ազգաց համար սեղի ունեցած բարեկամութիւնը ի փոխադարձ օգտից կը ընանի և նոքօք

հաստատուն կը պահուի : Ուստի քաղաքականութեան մէջ գորովայն զգացումն ի յայտարարութիւնս ժողովրդեան մը առ միւս ժողովուրդն, անսեղի է և կընայ փաստաւոր լինել» :

Ըստ հասարակաց կարծեաց իտալիոյ թագաւորն Միլանի և Մոնցայի մէջ պիտի բնգունի զկիլով կայսրն, և այս ընդունելութիւնն յոյժ փառաւոր և սիրալիր պիտի լինի :

Ատենէ մ'ի վեր է որ Պաղտասի մէջ Հնդիկ մահմետականներ և Աֆղաններ, որք Անգլիոյ հպատակ կը դառնան և Պաղտաս կը ընկնին, օսմանեան հպատակ կանանց հետ կամուսնանան. սակայն կերելի թէ օսմանեան իշխանութիւնը կը պահանջէ եղեր որ Տաճիկ կանանց հետ ամուսնացող այդ օտար հպատակ մահմետականներն ալ օսմանեան հպատակ ըլլան, և հետեւաբար թէ զինուորական ծառայութեան և թէ ուրիշ որ և է օսմանեան հպատակաց վրայ գրուած պարտականութեանցը ենթարկուին : Մայրաքաղաքիս անգլիական զեւսպանն սըր Հէնրի Էլլիթթ ասից քանի մ'ամիս առաջ արդէն խընդել մը յարուցած էր, զիտեւ տալով Բ. Գրան թէ՛ օսմանեան իշխանութեան կողմանէ եղած այս օրինակ պահանջում մը՝ ոչ միայն կը բուռն դաշնագրութեանց կը հակառակէր, այլև նոյն իսկ օսմանեան հպատակութեան վրայ՝ գրուած օրինաց ալ դէմ էր, որ կը տրամադրէ թէ, ինչպէս յայտնի է, խառն ամուսնութեանց մէջ կիներ է միշտ որ էրկանը հպատակութեանը կը հետեւի, և այսպիսի զուգաւորութենէ մը յառաջ եկող զաւկներն ալ միշտ օտար հպատակ կը ընեն : Առ այս Բարձրագոյն Դուռը սակայն պատասխանած էր թէ, վերոյիշեալ օրինաց այդ տրամադրութիւնքը չլին կրնար գործադրուիլ այս տեսակ պարագայի մը մէջ : Ինչու որ քա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԾԱՂԱԿԱՐԵՂ

Ի լիակատար կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի Կերիսիի է. վերստին եւ ազգաւոր կարողիկոսի ամենայն Հայոց :

(Շարունակութիւն : Տես թիւ 1013)

Այն ժամանակն Դաւիթ հասանելով յուռահատութեան ծայրն՝ կաշառօք կուրացոյց երեւանայ Մէհմէտ խանի աչքն, և նա ուղարկեց Էջմիածին Պարսից զօրաց լեզէոն մի, որ հաւուց նման որասցաւ միաբանից խումբն, և մուծին ի տաճար սուրբ Աթոռոյն Էջմիածնի, և սուսերօք և բրօք ան և սպառնալիք տալով՝ բռնութեամբ օծել տուին Դաւիթի գլուխն և աչքն, և նստեցցուցին Լուսաւորչի գահն : Այս ամենն ժամանակակից երգարանն այսպէս կը համարուէ յերգըն, որ ի դիմաց Էջմիածնի որպէս ողբ ի լսեին կայսեր Ռուսաց կը հնչէ : Ստրսեցուցին զօրաց երկնից՝ սուրբ փեայն իմ և ձեր գահից, ազգէ ինձ զի ողբերգեցից, զրողքս յունկս ձեր հասուցից : ասա ինքնակալ հայսր համակ Ռուսաց : յոյս վերկութեան իմ ի վշտաց : զերծո՞ղբս ի Դաւիթի ժանեաց :

Եօթնագլուխ այս սեւ գաղան, եցել գրող իմ դեղազան, խլեալ զՏեառն Տէգ զբազան, երբեկ զկարգաց հին դաւազան : Այս կ'ասէ այն մասին, որ մինչ Դաւիթ ի 1801 ամի, Ապրիլի 28 օծվեցաւ, Չաքարեան Գրիգոր վարդապետի ուղարկած ոսկիքն արդէն վճարել էին, ծածուկ

գողացաւ սուրբ Գեղարդն՝ որ սրբազան Տէգ Տեառն կանուանէ երգարանն, և հանդերձ այլ ոսկիքէն անօթովը կը գնէ սիւռան պարկի մէջ, կամելով ուղարկել իւր եղբոր տունն, որ վաճառէ կամ գրաւ դնէ, և վարկազակի գրամ հասուցանէ : Այլ հանդիպեցաւ անդ Յօհաննէս արքեպիսկոպոսն (որ յետոյ անուանեցաւ կենդանի նահատակ) աղաւթաց զուրբ Գեղարդն :

Սրոյ վասն և Դաւիթ բանտարկելով շատ խոշտանգանք տուեց նորան : որպէս Պէրպերանն կը յիշէ նախ միաբանից նամակի մէջ էլ 25 ամինչ գողացեալ զուրբ Գեղարդն և զայլ սրբութիւնս և գանձս պատուականս և բարձեալ սիւռամբ ի վերայ գրաստու առաքել ի տուն եղբոր խրոյ : զոր ըմբռնեաց և գարձոյց կենդանի նահատակ Յօհաննէս արքեպիսկոպոսն : և ի թուղթն եփրեմայ՝ էլ 33 ատէ՛՛ Չրնիկ Պօլսեցի կենդանի նահատակ Յօհաննէս արքեպիսկոպոսն, որ գրեթէ ի վերայ Գեղարդեանն Գրիստոսի զկեանս իւր գնէր . . . զայնպիսի հարազատ որդին տայ ի կապանս, արկանէ ի բանս և հարկանէ զգլուխն : Յետոյ կըսուի պատմել թէ այս կռիւն ուստի ծագեցաւ, և յիշելով Յովսէփոյ բերանացի կտակն՝ որոյ ինքն էր ապականս՝ կերգէ այսպէս : Բարունն ազգեր ազգին ընտրել Յաջորդ ինքնան գտէր Դանիէլ, զոր հաճեցաւ կայսրդ հաստատել հրովարտական անշուշտ վճեւել : Բարունն ասելով աստ՝ Յովսէփն կիմանայ, որ մերձ ի մահ սասց իւր դիտաւորութիւնն, և նորապսակ կայսրն Ալէքսանդր Պաւլովիչ, մինչ եկել էր Մոսկովա մայրաքաղաքն իւր թագադրութիւնն և օծումն տօնախմբել, եփրեմի ձեռամբ ընկալեալ սուրբ Էջմիածնի

միաբանութեան ազերան, խոստացել էր Դանիէլի ընտրութիւնն հաստատել, մինչ չէր Դաւիթ եղլիւր ապտամբութեան բարձրացրել :

Յետ որոյ զարմացմամբ և զարհուրանօք կը պատմէ երգարանն Դաւիթ անակնկալ բռնութիւնն և յաթոռ Հայրապետական թեալիսինն : Եւ ապառուժ ժողհանաց, յանկարծ վառեալ ի նախանձ վառաց, ելից զգուքսն տրովք կաշառաց, սասանեցոյց զխումբն արհեաց : Այս էր առ երեւանայ խանն դիմելն, և երեք Պարսիկ իշխանք բերելն, որով զարմացոյց և սարսափեցոյց զգուքն միաբանից զկնի որոյ կը յարէ : այն ինչ Դաւիթ յուսահատութեամբ սխաւ գործել, վիթխար գազանն մինչ կատաղէր՝ զմահմետական պահակս բերէր, զԱրհիսն բոլոր բռնարարէր, միւռնակէղ վարազ լինէր :

Չարմանալի էր այս տարօրինակ գիպուածն, որ Յովսէփոյ մահէն դեռ հազիւ անցել էր 30 օր, որ անա Դաւիթ նստել էր ի գահ թագէտի Առաքելոյն և սկսել է այնպիսի բռնութիւնն, ի գործ դնել, որ Դաւիթ կաթողիկոսի կենսագրութեան մէջ անհաստատի կերեկէին :

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԿ

Չաքարեան Գրիգոր վարդապետն իւր գաշանց վերոյ հաստատուն մնաց Յովսէփոյ ինչքն և սասցուածքն պարտակեց, և ինքն ծոցիքն լի ոսկով գնաց ի Տիբիս, և անտի յիշմիածին ուր Դաւիթ արդէն կաթողիկոս էր, միաբանութիւնն բոլոր բանտարկեալ Էջմիածնին լի Պարսիկ զօրք, և իւրաքանչիւր կարգաւորել վերայ կայր մի սպառազէն պահապան Պարսիկ, որ կը զգուշանային, որ չլինի թէ միաբանից մէջէն ոք կաշողանայ նամակ դրել, և ծանուցանել աղ-

զարգացան բարձր պատճառներ կային, որք Պաղ- տատի դառնան այդ օրինաց տրամադրութե- նէն բացառութիւն ընել կը հարկադրեն, կայ- սերական կառավարութիւնը չկրնայով թող տալ որ յիշեալ գաւառին մէջ այնպիսի խմոր մը գոյանայ որ ապագային մէջ կրնար երկրին ժողովրդեանը հետ կրօնակից, իսկ սոցա վերա- բերեալ իրաւասութեանէն դուրս և անկախ բազ- մաթիւ անձանցմէ բաղկացեալ գաղթականու- թիւն մը դառնալ:

Արտաքին գործոց պաշտօնէութեան այս ծա- նուցազրին տակաւին անգղիական գետապանը չէ պատասխաներ: Ուստի և ինք իրն ալ տակաւին անլոյծ մնացած է: Սակայն և այնպէս Պաղտա- տի մէջ տակաւին կը շարունակէ ինել այդ խա- ոքն ամուսնութիւնը: Վասնզի հոն արդիւրած չէ Տաճիկ կանանց անգղիացի Հնդիկ մահմէտա- կանաց հետ կարգուիլը: մինչդեռ այդ խառն ամուսնութիւնը արդիւրած է Պարսիկ հպատա- կաց համար: միայն թէ այդ ամուսնութիւններն այն պայմանաւ կը լլան որ այրը կնոջը դաւանած հպատակութիւնը ընդունելու պարտաւոր պիտի լինի, ապա թէ ոչ ամուսնութիւնը կը մերժուի ձեռնհաս իշխանութեան կողմանէ: ՕՐԱԳԻՐ

Բարձրագոյն Մեծ-Եպարգոսն ի մօտ աւ- ուրս շրջաբերական նամակ մի յուղարկեց զա- լաւաց ընդ հանուր կառավարչաց, որոց կարե- որ տեղեկութիւններ և հայրենասիրական յոր- դորներ կուտայ:

Յիշեալ շրջաբերականին գլխաւոր մասունքն հետեւեալներն են:

Տէրութեան պաշտօնակալաց պարտաւորու- թիւնն էր, ուրեմն, առաջի ախարհի ապացոյց- ներ տալ անձնատիրութեան, հայրենասիրա- կան զգացմանց և իրենց անձնական օգտից զո- հողութեան: որպէսզի բարի օրինակ լինի այլոց: Այս նպատակաւ, գլխաւոր պաշտօնակալաց ամսական վարձքն կայսերական որոշմամբ մեծա- պէս նուազեցաւ: այսինքն Մեծ-Եպարգոսն միայն 50 հազար զուրուչ ամսական պիտի ըն- դունի: Ընդհանուր կառավարչքն Չ կարգի պիտի բաժնուին, առաջին կարգի վերաբեր- եալքն 25 հազար և երկրորդ կարգի վերաբեր- եալքն 20 հազար զուրուչ պիտի ընդունին:

Վաճառականութեան և հասարակաց գաստի- արակութեան պաշտօնեսայք, Մեծ-Եպարգոսին

խորհրդակցան, անուղղակի տրոյց ընդհանուր կառավարչքը և քաղաքագետը պիտի ընդու- նին, իւրաքանչիւրը, ամսական 20 հազար զու- ըուչ վարձք:

Այսու ամենայնիւ, օտար տէրութեանց քով գտնուող օսմանեան գետապանաց և հիւպատոսաց նմանապէս գնդապետաց ամսականներն, որք հազիւ թէ իրենց հարկաւորութեանցը կը պա- տասխանեն, որեւէ նուազումս պիտի չընդունին: Նոյնպէս գաշնադրութեամբ որոշեալ ամսական- ներն ամբողջապէս պիտի հատուցուին:

Իսկ գործունեայ կամ ծերութեան պատճա- ռաւ քաշուած պաշտօնակալաց ամսականաց գալով, կիսով չափ պիտի նուազին սկսեալ ներ- կայ տարուոյս Յուլիոսի չէն ՚ի վերայ այն ամեն գումարաց որ երեք հազար զուրուչէն աւելի է:

Այս ամեն նուազումներն, որք կայսերական հրովարտակաւ վաւերացան, արդէն եղած լին- ցած գործ մը են:

Այս ինդրոյն համար հաստատեալ մնայուն յանձնաժողովն քննութիւն և խորհրդակցութի կընէ այժմ ՚ի վերայ գանձային և վարչական ստիպողական բարեկարգութեանց վերայ: Ա- սոնցմէ մին և ամենահարկաւորն է կարգադրել զպայմաններն տէրութեան պաշտօնի ընդունե- լութեան, որով առանց օրինաւոր պատճառի զպաշտօնակալներն իրենց տեղէն հանելուն ա- ռաջքն կառնուի:

Օգտաւ Սոլիմանին հրամանաւ, այս ինդրոյն համար յատուկ օրէնք մի կը պատրաստուի և պիտի հրատարակուի ՚ի ժամանակին:

Ընդհանուր կառավարչքն պարտաւորեալն յատկապէս հակել ամեն կերպիւ, որպէսզի ամ- սականաց այս նուազման պատճառաւ, գործա- կալներն անհոգութիւնն չընեն իրենց պարտուց կատարմանը վրայօք:

Կայսերական կառավարութիւնն տէրութեան գանձուն օգուան վնասելով, ամենևին չմոռ- ցաւ պաշտօնակալաց իրաւունքն և օրինաւոր կարօտութիւններն: քանզի երեք հազար զու- ըուչէն պակաս եղած ամսականները հաստատուն պահեց: որովհետեւ նոյա նուազումս կրնար ծանրապէս վնաս պատճառել ապրուստին այն պաշտօնակալաց որք զյիշեալ ամսականներն կընդունին: Ուստի միայն գլխաւոր պաշտօնա- կալաց ամսականքն նուազեցան: ամսականք որք թէ և նուազեալ, բաւական են նոյա նիւթական

կարօտութեանցը, միայն թէ հեռանան աւե- լորդ ծախքերէ, զորս կը գատապարտեն թէ Աստուածային օրէնք և թէ բանականութիւնն:

Ոչ ոք, ուրեմն իրաւունք ունի գանգատելու ամսականաց այս գործադրեալ նուազութեան գէմ:

—Բարձրագոյն Գուռն որոշեց յետս կոչել ՚ի Փարիզէ զբոլոր մահմէտական երիտասարդներն, որք տէրութեան ծախքով զանազան ուսմանց հետեւելու համար յուղարկեալ էին ՚ի յիշեալ մայրաքաղաքն:

Այս որոշումն, որ ծախուց խնայութեան հա- մար եղած կերեւի, հետհական և յոյժ օգտակար կերեւի մեղ: վասնզի Փարիզի նման մայրաքաղա- քի մը մէջ, ուր բարուց և վարուց ապականու- թիւնն երթալով կաւենայ, երիտասարդ և ան- փորձ ուսանողք շատ անգամ փոխանակ ու- մանց՝ զանազան միւլութիւններ կրնան սովորիլ:

—Բարձրագոյն Գուռն տէրութեան 1875- 1876 ամին պիւտճէն՝ այսինքն ելլամտից հաշուե- ցուցակն հրատարակեց: յորմէ կը տեսնուի թէ եկամտից գումարն կը հասնի 23,882,940 լիւռայի, և ծախուց գումարն 28,929,095 լիւռայի: Ընել թէ 5,046,155 լիւռա բաց մի կը մնայ: Այս բացը լցուցանելու համար, Բարձրագոյն Գուռն հար- կաւոր կարգադրութիւններն ՚ի գործ գնելու վերայ է, և տարակոյս չկայ թէ պիտի յաճողի- քանզի օսմանեան երկիրն մեծամեծ միջոցներ ունի հինգ միլիոն լիւռայի նոր արդիւնք մի յա- ուաջ բերելու:

—Տէրութեան գանձուն բացը գոցելու և ելլամտեք հաւատարակելու միջոցներն խոր- հող մնայուն յանձնաժողովը շարաթը 1—2 ան- գամ կը գումարուի ընդ նախագահութեանը բարձրաւ Մեծ-Եպարգոսին, և կայխատի մէկ կողմէն ինայութիւններ մուծանել կառավարու- թեան զանազան պաշտօնարանաց մէջ և միւս կողմէն նոր եկամուտներ պատրաստել տէրու- թեան գանձուն:

Այս յանձնաժողովն անդ ամբն են: Այի Սայիպ փաշա, նախարար զինուոր գործոց, Բեուֆ փաշա, նախարար ծովային գործոց, Սերվէր փաշա, տեսուչ հաստրա չինուոսանց, Ղալիպ—Պէյ, վերատեսուչ մաքսատանց, Սաստուլլահ—Պէյ, վերատեսուչ գլխաւորան պիտական թղթոց: Էտիպ էֆէնտի, նախագահ համարակալութեան տեսնին: Չամիչ Յօհաննէս

գին էջմիածնի թշուաղ վիճակն: Դաւիթ ստա- ցաւ իւր սիրելի Չաքարեան Գրիգոր վարդա- պետի աջահմարտը, և գրեց իւր այն ինչ ոճ- եալ այն առաջին ձեռնագրութեան Գրիգոր վարդապետի գլխին, և ձեռնադրեց եպիսկո- պոս, և Հայրապետական նախկին կոնդակաւ հաստատեց Յովսէփայ տուած Գրիգորին՝ Ռու- սաստանի Հայոց Առաջնորդութիւնն, և Գրիգոր նոր եպիսկոպոսն հրատարակաւ ՚ի հանդիսի հա- մախումբ միաբանութեան, որ այն օրն նորա ձեռնադրութեան պատճառաւ բանտէն ազա- տուել էին և նորա պատրաստած համադամ խորակօք ճսխացած ճաշն պիտի վայելէին, հա- նեց ծոցէն Յովսէփայ կտակն, և մատոյց Դաւիթ կաթողիկոսին: Ներսէս վարդապետն այս ամե- նայն գրեալ ծանոյց եփերմին՝ որ էր Աստրա- խան և այսու ոչ շատացեալ ՚ի դիմաց ամենայն երեւելի եպիսկոպոսաց ևս գրեց անհամար թըղ թեր, որք ձեռագրեցին և կնքով իւրեանց գը- ըրոջմեցին և ցրուեցին ամենայն հայաբնակ քա- ղաքներն: որով ամենայն սեղ իմացուեցան Գուրթի և Գրիգորի հրաշագործութիւններն:

Մինչ այս ամեն անցքն կանցանէին էջմիածին՝ ինչ կանէր արգեօք ողորմելին Դանիէլ, որ եր- կու անդամ ընտրուել էր կաթողիկոս: Տակա- յին հրաւիրակաց ձեռքէն ստանալով էջմիածնի միաբանութեան ընտրութեան և չնորհաւորու- թեան բազմակնիք նամակն՝ եւրօղիկայէն ելեալ նոր էր հասել Բայազետ, որ հասան առ նա Ներ- սէսի և բոլոր միաբանից թղթերն հետգհեաէ, և ծանուցին Դաւիթի արած յեղադարձն, և նա ստիպեցաւ երեք վանք (ուչ քիլիսա) կուսեցեալ ձեռնաստանի մէջ պատասխարկել: Ներսէս վստահ

էր, որ Դանիէլ այնքան խրատուած է այժմ, որ միւսանգամ Մանուէլ վարդապետի խոր- հուրդէն չի շեղիր: այն պատճառաւ ինչ կը կա- մէր Դանիէլի համար տնօրինել, կը գրէր Մանու- էլին, և ըստ այնմ ամենայն ինչ կը ինէր: Ներ- սիսի մտաց մէջ լոյս ծագեց, որ Դանիէլ արդէն իւր քիլիսա վանքի մէջ օձվի կաթողիկոս: միա- բանից հետ խորհուրդ արաւ, որ ամենքին ի բանտս և ի կապանս կը լողկոծէին, բազմա- ստորագիր նամակ թացրեց ՚ի Պօլիս և առ Եփ- րեմ, որ ազգն յօժարի առայն, և Դանիէլին Հայրապետական օձութիւն մատակարարուի իւր քիլիսա: Եփրեմին հաճոյ թուեցաւ այս՝ Ներսի- սէսն նիւթեալ և բոլոր միաբանութեանէն հաճեալ և ընկալեալ հնարն, և 1801 Սեպտեմբեր 19 թուղթ գրեց ՚ի Պօլիս առ Պատրիարքն Ենձեան Յօհաննէս եպիսկոպոս, և առ Աղղապետս Հա- յոյ, որ Դաւիթի կաթողիկոսութիւնն չընդունին և յօժարին՝ Դանիէլի կաթողիկոս օձութիւն իրա- լացի համարել և թողլ ասն՝ որ իւր քիլիսա կատարուի:

Եփրեմ արքեպիսկոպոսի նամակն՝ և Պօլոյ Հայոց ազգի վերայ այն ազգեցութիւնն ունե- ցաւ, ինչ յուցած ունէր Ներսէս իւր առաջնոր- դական մտաց մէջ, երբ այն նամակն կը շարա- գրէր և էջմիածնի բանտարգել Միաբանութէն կը խորհէր գրել տալ: Ենձեան Յօհաննէս եպի- սկոպոսն մեծ ոմն կարծելով իւր գլուխն, որ Ռուսաստանի Առաջնորդ Եփրեմ արքեպիսկո- պոսն այսչափ է գրել առ նա, ժողովեց հայազ- գի իշխանքն և նոյա յանդիման ընթերցաւ այն թուղթն, չիմանալով՝ որ այն իւր յանցանաց դա- տակնիքն է և Դաւիթի բազմաքիլի մեքենայից

քակտին:

Պօլոյ հայազգիք աչքերն բացին, ճանաչե- ցին թէ Դաւիթն որպիսի ոք է, և իւրեանց Պատրիարքն որ Դաւիթի համախոհ է և ամենայն մասամբ շատագ ու՛ որքան իրաւաբէ ստացել այն օրհասական Ենձեան մականունն, վաղը- ղակի ՚ի խորհուրդ համախոհեցան այն Ենձեան Յօհաննէս եպիսկոպոսի ձեռքէն առին Պատ- ըրարքական իշխանութիւնն, և որպէս թէ ՚ի վրէժ Դանիէլի՝ նորան աքտորանաց տեղ նու- նակվեցաւ Եւրօղիսա ուր և տարագրեցաւ Հոկ- 29 և նորա տեղն նստաւ Պատրիարքական ա- թոռն խամեցի Գրիգոր եպիսկոպոսն՝ որ երբեմն նուիրակ էր սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի: և այս տեղի ունեցաւ նոյն տարին ՚ի Դեկտեմբեր 19:

Այս խամեցի Գրիգոր Պատրիարքն իւր ա- ռաջին գործն այն արաւ, որ Եփրեմ արքեպիս- կոպոսի նամակն յարգութեամբ ընկալաւ, իւր բարեկամաց օգնութեամբ աշխատեցաւ և հա- նեց օսմանեան բարձր Դանիէլ Դանիէլի կաթո- յիկոսութեան հրովարտակն, որոյ աղաղաւ ե- կել էր Ներսէս վարդապետն ՚ի Կ. Պօլիս, և յանձ- նեց նորան այն հրովարտակն, և կաթողիկոսի օձութեան Մաշտոցն, որ տանի Բայազետ, և անդ կատարեն Դանիէլի օձութիւնն: Ներսիս խորհրդատուութեան ունին գնելով՝ գրեց նա- մակ առ Միաբանութիւնն էջմիածնի, և առ Աղ- թամարայ կաթողիկոսն, և առ ոմանս Եպիսկո- պոսաց, Առաջնորդաց շրջակայ վիճակայ երթալ համախոհել ՚ի Բայազետ, և մեծահանգէս փա- ոօք կատարել Դանիէլի օձութիւնն ՚ի կաթողի- կոսութիւն ամենայն Հայոց: Խամեցի Գրիգոր Պատրիարքի գրուածոց զորութեամբ, որոց

Հ. Գ. կրտսերական ընդհանուր պարտուց, և վա-
հան է քննարկ, անդ ամ Պետական խորհրդոյ :

Կայսերական հրամանագրով հետևեալ սրաշ-
տոնաբալիստութիւնքն և փոփոխութիւնքն տեղի
ունեցան : Նախորդ Մեծ-Եպարզոս բարձրա-
Հիւսէին Աջի փաշան որ օգտափոխութեան
պատճառաւ յերոպա կըզանուի, Գոնեսայի
ընդհանուր կառավարիչ կարգեցաւ :

Վսեման Հիւսի փաշան որ Գոնեսայի կուսա-
կալ էր, Խիւտովէնտիկեարի ընդհանուր կա-
ռավարիչ անուանեցաւ :

Դրապիզոնի կուսակալութիւնք Այաթի վի-
լայիթին նախորդ կուսակալ վսեմա Ահմէտ Բա-
սիմ փաշային յանձնուեցաւ :

Հալէպի նախկին կուսակալ վսեմա Ահմէտ
փաշան Ատանայի վիլայիթին ընդհանուր կա-
ռավարիչ կարգեցաւ :

Մեծարդոյ Պառնասեան Պոլոս Եֆէնտին,
որ Բարձրագոյն Դրան սպարապետի գիւնդին
անդամ էր, նոյն գիւնդին տեսուչ կարգեցաւ,
և այս առթիւ երկրորդ կարգի երկրորդ աստի-
ճանի պաշտօնատար անուանեցաւ :

Ի Պոլոսոյ ոստիկանութեան տեսուչ վսեմա
Ահմէտ Համի փաշան Մէծիթի կարգին երկ-
րորդ աստիճանի շքանշանաւ պատուեցաւ :

Բայ շքարդոյն Դուռն հանեցաւ Մէծիթի
կարգին առաջին աստիճանի շքանշանն շնորհել
երուսալէմայ Յունաց նորընտիր Պատրիարքին :

ԱՂԳԱՅԻՆ

Կրտսեան ընդհանուր պարտուց Հայրենի լրագրոյն Յուլիսի
15 թուոյն մէջ հետեւեալն կըթեւոնուի :

Մայլ Դաքաղաքիս գաղղիական դեսպան վսե-
մ Պարթոսն կոնքը հինգ շաբթի օրը երկրորդ ան-
գամ այցելութեան եկաւ ամենա Ս. Պատրիարք
Հօր աստիճանի Նորին Սրբազնութիւնը բացակայ
գտնուելով, գերա-փոխանորդ Հօր կողմանէ
մեծարանք ընդունուեցաւ :

Հետեւեալ օրը ուրբաթ Ս. Պատրիարք Հայ-
րէջոյ իւր քաղաքի վսեմ գեղարար փոխարք
պետութեան երթալով, իւր բացակայութեան
վերայ յաւ յայտնեց և մէկ ժամու չափ տեսակ-
ցելէ վերջը, Պոլիս վերադարձաւ :

Յայտնի է թէ Մուրատեան վարժարանի կը-

րնակն տուել էր Ներսէս, երբ ինքն Ներսէս
արձաւ արքայական հրովարտակն և Մաշ-
տոցն ի ձեռնին, ժողովոյն բազմութիւնք ե-
պիսկոպ տասն և վարդապետաց, և Սիւնհոդոս
կաթեալ ըննչիյն Գաթի անպատեհ արարքն և
գառաւ պարտեցին, և հրատարակեցին զնա օձ-
եալ ընդ գէտ կանոնաց Եկեղեցոյ և օրինաց
սրբոց, վասնորոյ և լուծեալ ի կարգէն և
կեալ ապաշխարութեան, և զձեռնա-
ն ի նմանէ յեպիսկոպոսութեան նոյն-
թրինի մինչև ի անօրէնութիւն օրինաւոր
լետին և ապա վճռեցին Դանիէլի վե-
րայ կատարել օձութիւնն : Եւ այս հիման վե-
րայ Դանիէլի օձութիւնն կատարվեցաւ ի 1802
թի 28 սպասաւորութեամբ կարապետ
Եկոսին Այլթամարայ, և ընկերակցութե
ասան Արքեպիսկոպոսաց և Եպիսկոպո-
սաց, և օթնևտասն ականաւոր վարդապետաց և
այլ բազմութեան կողմէն, և անհաշիւ և Եկե-
ղեցակեանաց և աշխարհականաց, և նոյն օրն
գրուեց յաւ և այս սուրբ ժողովոյ գործքն, որոյ
նախապէս էր նոյն կարապետ կաթողիկոսն :
Եւ անիէլ սրբազանի կամայն թողած լինելին
այս ան ան սպաստան, անշուշտ պիտի անցա-
նապարտութեամբ, և Դանիէլ յօժար էր
այնպէս որպէս և էր երկիցս ընտրեալ
որիկոսութիւն և ոչ ժամանեալ ի պատ-
ան Աթոսոյն և յայնմ հետէ կամ կըվե-
րայ իւր առաջնորդարանն յեղեկիս,
կամ կ'երթայր ի Պոլիս ուր ազգն բաւական էր
այս ան և ոչ ոքեպահիկ պատառ հացի, և կամ
հրաման կառնիր Դանիէլն երթալ յիշխմանին,

տակին գործադրութեան խնդիրն կեդրոնա-
կան ընդհանուր ժողովոյն կողմանէ ազգային
Քարաքանիկան ժողովոյն յանձնեցաւ : որ կա-
ռաւոց և դատարարակութեան միացեալ գի-
ւանաց տեղեկագրոյն եզրակացութեանը համե-
ման անյապաղ ի գործ դնէ : Ուստի Կ. Պոլոսոյ
արքային Քարաքանիկան ժողովն փութացաւ
յանձնաժողով մի կազմելու, որուն պաշտօնն
պիտի լինի զարժանն անօրինելով յանուն ընդ-
հանուր ազգին պահանջել, որ և է միջոցաւ և
յորմէ որ հարկ է, զճիշտ և արդարապէս գոր-
ծադրութիւնն յիշեալ կտակին :

Այս յանձնաժողովն անդամքն յետագայ
մեծարդոյ անձինքն են :

- Երեսուցի Եֆէնտին ;
- Մերձեղուի Յարութիւն »
- Միսաքեան Խաչատուր »
- Կիւմիչեան Յովհաննէս »
- Դաշարեան Քրիստոստուր »

Տփլիսու Մէլք Հայրենի լրագրոյն Յուլիսի
5 թեւթէն կիմանալ թէ ի Բագու բնակեալ
երկու ուսումնասէր ազնիւ օրիորդք Բարբառե
Նազարբէգեանց և Աննա Չօհրաբեանց ազգա-
սիրական ոգւով հանդանակութիւն բանալով
նոյն քաղաքին մէջ ի նպաստ Թուրքաստանի
Վասպուրական նահանգին Ս. Սանգիստեան ըն-
կերութեան, 250 ուրլի (այսինքն իւր 4250
ըւրու շող դրամ) ժողովը և յուղարկեր են
նոյն ընկերութեան, ձեռամբ վերոյիշեալ լրա-
գրոյն յարգոյ խմբագրին, առ որ այս առթիւ
զհետեւեալ նամակն գրեալ են :

«Յարգոյ խմբագիր,

Ազգերի կենցաղավարութեան և բարօրու-
թեան համար իգական սեռի դատարարակու-
թիւնն և ուսումն ճանաչելով գլխաւոր դեղ և
դարման, պարտք համարեցինք հետեւելով մեր
սրտի զգացմանց իբրև Հայ օրիորդք, մերով-
սանն օգնել մեր կարօտ քերք զարգացման ի
Վասպուրականի, Ուստի և յօդուս Ս. Սանգի-
ստեան ընկերութեան Բագու քաղաքին մէջ
հանդանակութիւն արինք. որից պոստաւ եր-
կու հարիւր յիսուն ուրբեաց դուզնաքեայ գու-
մարը. զոր ուղարկելով ձեզ խնդրում ենք հա-
տուցանել ըստ պատկանելոյն, ընդ մին ուղար-
կում ենք և նուիրտուեաց երկու ցուցակ : Ս.
Սանգիստեան ընկերութեան ազգօգուտ և բարի
ձեռնարկութիւնն և գործունէութիւնը պարտք
է դնում մեր վերայ այսուհետեւ ևս շարունա-
կելու ըստ կարեաց, մեր նպատակը ի դատ-

և անդ անցուցանել իւր կենաց մնացորդն միա-
բանից կարգի մէջ : Եւ յայնժամ Դանիէլ տե-
սանելով որ հակառակորդն նուաճուեցաւ,
գուցէ ինքն ևս ի բաց դնէր բռնաւորութեան
սյն երկաթի գաւազանն, որով իբրև զանօթս
բրտի կըվիշէր զամենեկին թէ զարդարս և թէ
զմեղաւորս : և որովհետեւ առանգամ մի օձուել
էր ի կաթողիկոսութիւն օրըստօրէ գուն կգոր-
ծէր իւր նախաձրնդ գէտ թշնամեաց հետ իրա-
ւախտ լինել, և զայրացեալ ազգի հետ հաշտիլ-
որով և Դանիէլ ևս չէր ընկիր այն փորձու-
թեանց մէջ, յորս պարանեցաւ, և ազգի մէջ
չէր ընկիր այն մեծ երկպառակութեան հեր-
ձուածն, որ քան զՀռոմոյ անթիպապութեան
պատառուածն պակաս չէր : Բայց տեսնոր ի պայ-
քարի կայր Ներսէս և գործակից իւր Մանուէլ
ընդ նման Սօքա էին որ Դանիէլին թող չտուին
լուել, որպէս ինքն հողուով չափ կըբաղձայր :
Սօքա էին որ Եփրեմին ուժ տուին գլուխ ամ-
բառնալ, սպա թէ ոչ նա գեռ քանի որ էր
այնուհետեւ անցել, որ մահու չափ կըբաղձայր
որ ճնարարութեան ժամանակն Աստրախանայ
Եկեղեցականք նորա վեղարն ոտնակոխ չանէին :
Ներսէս կըշարադրէր թող թերն և կըհատուցա-
նէր առ Եփրեմ, և նա պարզադրել կուտայր և
կառաքէր ուր Ներսէս էր նշանակել, և Ներսէս
քաջ գիտէր իւրաքանչիւր անձանց յարմարել
գրութեանց ոճն, ի դիմաց որոյ պիտի գրուէին :

(Շարունակեցի) :
ԵՆԻՈՒՆԻ ԳԱՐԻԷՆԻ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

տիարակութիւն և ի կրթութիւն Վասպուրա-
կանի մեր կարօտեալ և խեղճ քերք Այս անեւ
մեզ պարտաւորում է մեր մարդկային գոյաց-
մանքն և քրիստոնէական սուրբ կրօնքը :

Յր. Բարբառե Նազարբէգեանց,
ԲԱԳՈՒ Պր. Աննա Չօհրաբեանց :

Կ. Պոլոսոյ փոշ լրագրոյն Յուլիսի 16 թուոյն
մէջ «Հարստութեան ճամբան» գեղեցիկ վերնագրով
պատուական յօդուած մի ընթերցաք. զոր հար-
սանեկան նոր կանոնադրութեան առթիւ, յիշ-
եալ թերթին յարգոյ խմբագիրը գրած է, ա-
պացուցանելով թէ հարստութիւնն ճախուց
խնայողութեամբ ձեռք կըբերուի և թէ ինչ-
պէս հարսանեկան հանդիսից առթիւ, նոյնպէս
ուրիշ ժամանակ, կանանց հանդերձից և զար-
դարանաց պարզութիւնն անհրաժեշտ է, հարս-
տութեան ճամբան գտնելու համար : Մեք շատ
ուղիղ կըզտնեմք այս խօսքը և կըհետեւնանք
թէ շուսյութիւնն յիտակ չքաւորութեան ճամ-
բան կտանի զմարդ : Ահաւասիկ յիշեալ յօդ-
ուածոյն գլխաւոր մարտնքը :

«Վայելչութիւնն պարզութեան մէջ է : Ամեն
կարգի ընտանեաց մէջ յեղյեղել պէտք է այս
սովորեցնել խօսքը, այս փրկարար պատգամը :

«Ոչ այնչափ մեծամեծ շահերն, ոչ այնչափ
բազմահարուստ գանձերն, որչափ պարզու-
թիւնն ու խնայողութիւնը մարդս մտնջենա-
պէս բարերաստ ու բարեկեցիկ ըրած են : Եւ այ-
լութիւնն ու պաճուճանք անսպառելի համար-
ուած մեծախարթամ ճոխութիւններն սպառած
են, իսկ պարզութիւնն ու խնայողութիւնը ար-
դարեւ անսպառելի գանձուց աղբիւր եղած են
բազմաց համար :

«Կայսերական կառավարութիւնն ահաւասիկ
խնայողութեան օրինակ կուտայ մեզ այս օրերս.
Բարձրապատիւ Մեծ-Եպարզոս անձամբ ինա-
յողութեան տիպար կըհանդիսանայ. իւր ապա-
րանքը ի պարզութիւն կըվերածէ. սպասաւո-
րաց թիւը կըզեղչէ և հրաւեր ու յորդոր կը-
կարդայ առ այլս՝ որ իրեն հետեւող գանուին :

«Շահելէ աւելի, շահը տնտեսելն իմաստութի
է. շուսյլարար վասնէ շահածը՝ սնտի զարգա-
րանաց ու պաճուճանաց համար. արդարեւ կը-
սպառին եթէ Աւստրալիոյ մեծահարուստ գան-
ձերն իսկ ունեցած ըլլաս :

«Հարուստ գանձուց տէր պիտի ըլլայ մեր աղ-
ղը, եթէ պարզութիւնն ու խնայողութիւնը
մտնեն մեր մէջ. եթէ իւրաքանչիւր ոք շայր և
կին ամեն աստիճանէ համոզուինք թէ վայել-
չութիւնը պարզութեան մէջ է, և հարստու-
թեան ճանապարհն խնայողութիւնն է :

«Մէլանիկի իգական սեռը միաբանեցաւ պար-
զասիրութեան համար. ուրիշ գաւառաց մէջ
ալ այսպիսի շարժումներ սկսան. բայց մեր աղ-
ղին մէջ տակաւին որ և է շարժում չընկեր :
Փանք անոնց, մշտնջենաւոր փանք անոնց, որ
մեր ազգին մէջ պարզասիրութեան առաջին օ-
րինակն պիտի հանդիսանան :

Անցեալ կիրակի օրն՝ քաղաքիս ազգային ե-
րեսփոխանական ընտրութիւնքն ընդ նախա-
գահութեամբ արժա տէր Գեորգ աւագ քա-
հանային, տեղի ունեցան, և բացարձակ առա-
ւելութեամբ տասնեկին անձինք երեսփոխան
ընտրուեցան :

Սակայն կըլսեմք թէ ընտրութեան գործ-
ղութեանց մէջ շատ ապօրինաւոր կէտեր և
զեղծմունք լինելուն պատճառաւ, աղբու կեր-
պիւ բողոք գրուեր է առ նախագահ Տ. Հայրն,
բողոքոյ հեռագիր մի յուղարկուեր է առ ամե-
նապատիւ Ս. Պատրիարք Հայրն, և այսօր, եթէ
չեմք սխալիւր, բողոքոյ հանրագիր մի կըյու-
ղարկուի առ կեդրոնական պատկառելի վար-
չութիւնն, խնդրելով ի նմանէ արժանաւոր
քննիչ մի յուղարկել մեզ, որպէսզի նորա միջո-
ցաւ երեսփոխանական ընտրութիւնն վերստին
ի գործ գրուի օրինաւորապէս. այսինքն ազ-
գային Սահմանադրութեան անօրէնութեանցն
համեմատ, Աւայժմ այսչափ միայն համաու-
տիւ և ցաւօք սրտի կըզբեմք քաղաքիս ընտ-
րական գործաղութեանց ձախորդ ելիցը վրայօք :

զանց ընելով յստաճ բերել նոցա աշտինսոր շոջակերի պարագաներն, զորս ականատես արժանահաւատ անձինք հաղորդ եցին մեզ:

Մ Ա Ն Ա Գ Ո Յ Ժ

Ղաւթեան մեծարգոյ թագաւոր ազան, որ դարձունեայ և բարեօրոտ անձ մըն էր, կաթնուածոյ երկարատե հիւանդութենէ մը ետքը, սանոյս շնն գիշերն առ Աստուած փոխեցաւ ՚ի հասակի ծերութեան, և նորա յուղարկաւորութեան հանդէսն ՚ի հետեւեալ օրն փառաւորացէս կատարեցաւ: Հանդուցեալն Հոլանտիոյ թագաւորական հրամանագրով, մատակարար և հողարարձու էր ուտեստի պատերազմական նաւուց նոյն տէրութեան որք երբեմն կը յաւաքէին ՚ի նաւահանդ իստ մեր:

ՁԱՆԱՁԱՆ ԷՆԻՐԵՐ

Զմիռնիս, 26 Յունիս:

Կայսերական վերջին հրովարտակաւ, մեր ընդհանուր կտուածորիչ վեմմա Գայսերի Ահմէտ փաշան Պրոսայի վերայէ ին կուսակալանուանեցաւ և Այսրեի վերայէ ին կուսակալութիւնն փորձի օսմանն և քաղաքն վեմմա Ալի փաշային յանձնեցաւ: Երբ յայտնեցաւ արաւքին գործոց նախորդ պաշտօնեայ վեմմա յաւելլ ճերմի փաշան:

— Ի կ' Պօլսոյ յուղարկեալ հեռագիր մի կը ժամուցանէ մեր վեմմափայլ կուսակալին, թէ օգոստոս Սոթիանն իւր սովորական վեհ հայրենասիրութեամբն, որոշեր է իւր անձնական ծախիս քննել տալ Անաստուրի երկաթուղիներն, այսինքն զամենամեծ և վկարեւոր գիծն, որ իւր միտէն սկսեալ պիտի հասնի մինչև ՚ի Պաղատա:

— Երկուշարթի գիշեր ար երեքշարթի պիտի լուսնար, հրկիզութիւն մի պատահեցաւ Ֆրանկաց թագն Անդրիոյ հիւպատոսարանին գիծն ցը ու քանի մը ժաման մէջ հրոյ ճարակ ըրաւ տանի չափ խանութ, երկու գիշերտան և եօթը տուն: Մեր վեհ կուսակալին ներկայութիւնն ոչ սակաւ քաջալերեց զհրոհաշիջոյցներն և կրակին չուտով մարերուն մեծապէս օգնեց:

Այս հրոհեցին պատճառաւ քանան 15,000 լիռ ա կը կարծուի: որոց գրեթէ երրորդ սասն ա պահպանեալ էր:

— Մեծ և փոքրիկ գողութիւնք՝ գժրագրաբար, անպակաս են: Յանցելում շարժում գողերն Գաղղոյ հիւպատոսարանին մօտ տուն մը մտնելով որոյ բնակիչքն գեղը կը գտնուէին, 4—500 լիռ այլից արժողութեամբ արժաթեղէն և գոհարեղէն վերցուցին: Խակ այս շարժում Հայոց թաղը ցորեկ ժամանակ, գուռը կամ ցամ պատու հաններն բաց գանուած տուներէն գողութիւններ տեղի ունեցան: Հարկ է, որ ընեն, տանտէրսնց զգուշանալ:

— Միցեալ կիրակի կէտօրն 20 ըսպէ անցած՝ սաստիկ երկրաշարժ մի զղացինք, որ քանի մի վայրկեան ետքը՝ կրկնեցաւ թեթև կերպիւ:

— Այս շարժում, շնիկ աստեղ աղբեցուցեման քիչ մը աւելի տաք ըրաւ և Ռեոմուրի ջերմաչափը 26—27 աստիճան կը նշանակէ ՚ի ստուերի:

— Գամուսիտէն հասած հեռագիր մի կը ժամուցանէ թէ ամսոյս 16ին նոյն մայրաքաղաքին մէջ 46 հողի մեռեր են քղերային և 36 անձինք բռնուեր են նոյն ախաէն: Անխաբիայի մէջ յիշեալ օրը 16 հողի մեռեր են և 13 սորդէպք պատահեր են: Ի Պէրութ միայն երեք հողի հիւանդացիք են քղերայի ախաի: Իսկ Համայի մէջ, ուր սկսաւ քղերան, բարձրութիւն գաղբեր է: Ընդհանրապէս այս տարափոխիկ ատոր նուազեալ վերայ է ՚ի Սուրիա:

— Կրուի թէ՛ յանցելումն վախճանեալ Բանտիա Չիլիի հարուստ յոյն վաճառականին ազգականք, ընդհանուր խորհրդակցութեամբ, որոշեր են ՚ի գործ դնել զգիտաւորութիւնն հանդուցելուն ընծայելով Հելլենական կառավարութեան գտուն նորա՝ (որ ինչպիսի Սեպարոս կոչուած թաղն կը գտնուի) որպէսզի հիլլենական դեսպանատան վերածուի:

— Կ' Պօլսոյ ազգային լրագիրք կը ժամուցանեն թէ Բուսթիլի երկաթուղի ընդհանուր սաց վերջին վիճակահանութեան առաջին պարգին, որ 600,000 Ֆրանք է, կեսարացի թահապուրունեան յարգոյ Ագաթան էֆէնտին շահեր է, որ ՚ի կ' Պօլսի մաքսատան դիմացը օտարափութիւն կընէ եղեր: Յիշեալ բարեբաղդ թահապուրունեան էֆէնտին կը յիշեցնեմք թէ իւր ազգականներէն գժրագր՝ բայց աղիւ ընամանիք մը կը գտնուի ՚ի քաղաքս, որ արժանի են իւր վեհանձնական օգնութեամբ:

— Ամերիկայի Հասարակայնութեան կողմանէ սեզանի ընտիր սպաս մը՝ արտաքին գործոց նախարարին, և ուրիշ ընծայներ՝ խորհրդականին, Պէյլիճի—պէյին, և Համամճեան Սարգիս էֆէնտին զրկուեր են, անցեալներն Բարձրագոյն Ղրան հետ հաստատեալ գաշտադրութեան առթիւ: ՓՈՒՆԶ

— Սուրբ Էջմիածնի վեհա Հայրապետը Արմաշի բարեհաճաւ վանուց տպարանին համար 80 օրա նորածոյ սառեր շնորհեր և միանդամայն ականակուռ խաչ ընծայեր է՝ վարժարանին անօրէն արժանապատիւ տէր Նեյրէս վարդապետին, հանդերձ օրհնութեան և քաջալերութեան կոնդակաւ: ՆՈՅՆՆ

— Պատիւն անուն թուրքերէն լրագիրն, որ ՚ի կ' Պօլսի կ' հրատարակուի, բարձրագոյն հրամանաւ՝ բորբոքին խափանուեր է իւր հրատարակած մի քանի անխոհեմ յօդուածոց համար:

— Աղբլեմք, կըսէ Մատի. թէ Ս. Էջմիածնի ԱՐԱՐԱՏ ամսագրոյ մէջ հրատարակուած ինչ ինչ յօդուածոց պատճառաւ, Ռուսիոյ կառավարութիւնն յատկապէս գրաքննիչ մը կարգեր է Ս. Էջմիածնայ տպարանէն հրատարակուելիք ամեն զրուիչները քննելու համար ՚ի բաց առեալ կրօնական գիրքերը:

— Հայ բարեկամ մի՛ Պատքնէն Յուլիսի 18—30 ամսաթիւով կողքէ մեզ թէ Հասուն դերապայծառն ՚ի նոյն ջրաղբը կը գտնուի, ուր յանձնութիւն (ինքնաշիջ) գնացեալ է հանքային ջուրերը մտնելու համար:

— Բանաստեղծական ոգեով և ընտիր հայկաբանութեամբ շարադրեալ գեղեցիկ յօդուած մի ընկալաք ՚ի Պաղալիոյ, զոր լրագրոյս յաջորդ թուոյն մէջ պիտի հրատարակեմք:

— Արշալուսի Յունիսի 28 թուոյն, 4րդ երեսին շորք էլին մէջ սխալ մի սպրդեր է: որով գերա տէր ճերմիս արքեպիսկոպոսին համար կաթողիկ Հայոց Պատրիարք գրուեր է, փոխանակ Ասորոց Պատրիարք ստելու:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Բանգակն դիւրավաճառ է և այս շարթու 600 հակ վաճառեցաւ 380 դուրուշի կենդինարն: Աֆիսն և ս դիւրավաճառ է, և վերջին երկու շարթուց մէջ գրեթէ 200 կողով վաճառեցաւ 135—137 1/2—133 դուրուշի առ չէրին: Փաշամուտն և տարանն ՚ի մեծի հանդարտութեան գտանին: Ոշարի բուրդէն 1000 կենդինար վաճառեցաւ այս շարթու 360—395ի առ կենդինարն: Ճէհրին այսօրուան գիւնն 13 դուրուշ է օխան:

ԾԱՆՈՒԹՅՈՒՄ

Վարդանանց Ե. Գեոնդեանց վերայ շարադրեալ գեղեցիկ բարբերգութիւն մըն է յերիս մասունս բաժանեալ: Այս պատուական գրքոյից, որ արժանապատիւ Սրուանտեանց Գարեգին վարդապետին գեղեցիկ աշխատասիրութեանց մին է, ամեն հայրենասիր սպգայնոց ուշադրութեան արժանի կը ճամարիմք: Կը վաճառի ՚ի կ' Պօլսի ՚ի գին 5 դուրուշի:

Որովհետեւ բարեկամաց կողմանէ շատ ու զանազան գանդամներ կ'ընեն վասն սուղութեան սենեկաց Ղալէի Ըլեմային մէջ, իմաց կը բարուի իզմիրի հասարակութեան թէ այժմ՝ բաւական դատարկ սենեակներ կը գտնուին, որոց իւրաքանչիւրին օրական վարձքը հանդերձ ընտանեօք 15—20—25 դուրուշ է:

ՏՐԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՆ ԳՈՌՆԱԿԱՆ

Քառաձայ 120 երեսներէ բաղկացեալ ամենաարկաւոր մատան մըն է, զոր աշխատակրեալ է մեծաւ Սրահնակ Էֆէնտի Գ. կոստանդեան Զմիւռնացի ուսումնարան երիտասարդն, որ ՚ի Բարձրագոյն Ղրան կարգեալ փոխ—հաշուերէն է Այսրեի և Հասարակ երկաթուղացի Զմիւռնա:

Աստիճակը հասարակութիւնն այս պատուական երկարութեան արժէքն լիովին ճանչցած լինելն վորձիս յայտնեց: Բունդի առաջին սպազորութեան օրինակներն արդէն սպառեցան և հարկ եղեւ ներկայ երկրորդ հրատարակութեան ձեռք գարնել: որ տեղի ունեցաւ ՚ի Տէպեան տպարանի ՚ի Զմիւռնա, 1875:

ԳԻՒՆԳԻՆ ԲԱՐԵԿԱՍԵ

ԳԵՂԱՆՏՔ ՀԱՂՈՒԹԻՒՆԻ

Մարտի 29-ը գրուեցան (տե՛րե՛ք) շատ յոգնած ըլլալ սովորական մըն է և զիջելուն ամենապարզիկ շարժումը կամ զոր գաւթիւնը վշտալի է յոյժ: Վասն զի ուր գտնուել է անոր զեղը: — Մեծ գեղը այս է: քիչ ի մէջ գինի: Գործելու: և ուրիշ ընկերք: և աւելի ազէ կըլլայ որ բուրբոքին հետեւանաւունցած, և անհետ չի մնա: Կանաչութեան խաչիցէ մի իմեր, և անտեղ թեթեւ թէթեւ (չոյ) գոհ եղեր: Կարելի եղածին շարժումը որ օր ձեռն գիշեր իմ գեղահաստեղէն երեք կամ շորք հատ կըլլէ: շատ մի կեր և համեմատե՛ք (սուր) հեռու կեցիք: Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշգրտութեամբ ՚ի գործ գեղելու ըլլալ փոքր շուտով պիտի հանգստանայ: մարմնիչ առողջ պիտի ըլլայ: պիտի մտնա թէ լրաց շարժումն ունեցար:

ԱՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆԻ ԵՐԿԱՍԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ թէ կը կարգեալ շարժումն աւելի ըզուցեց կըլլան կամ բուսական շնեւար: թէ ըստը կամ առաջ երկկամայն կը համարն կամ թէ անոնց մէջ ցարկ կը գտնուի մէջքն համապատասխան մնալու: Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հուլիոսի զեղահաստեղէն ամենալ սպառ հաստեղաց համեմատ և անոր աղեղնալիցէ կը փեղ երկկամայն վարի կողմը անհոյն մտնելու ժամանակը: Այս գործարան անօրհան օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ: այսինքն ուրիշ շեշերը զոր անը գործարանած պիտի ըլլան:

ՍՏԱՍՈՒՄՆ ԵՐԿՈՒՆԸ

Որ և է գեղ մի զիջար սասանքի զօրութեանց և որով կ' աղեղնեալ զայն շուտով ինչպէս այս գեղահաստեղը: որոք անոր, խանութիւն կամ վատթար կեանքն պատճառաւ բոլոր թիւսութեան կըլլան և կը համարն ՚ի լեարդ (հոգի մի յեր): որոն գործարանութեան կը կարգադրեն: զիջար սասանքի ձեռն (տե՛ր) գեղարան մը քանչիւր երեքօրութեան մի անհիւ և լիւր ու սասանքի ամեն անպարգուծութեան միջև կը բռնէ:

ԲՈՒՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒԿԱՌԱՋԵԹՑ (ԴՆԵՆԷՐ) ՀԱՁ, ԵՒ ՀԱՐՈՒՂԻՍ

Ընտանութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութեանց ամեն ատեն աւելի յանդի կը պատահի և երբեք աւելի կ' անոր է: Անոց գործարանութեանց անպարզ ընթացքն առաջինը շաները կրան միջև կարգադրուի Հուլիոսի հաշուար: որ գեղահաստից միջոցաւ: Անոց շուտով կը դարձան արեան ուր և է օտանակեալ անշարժութեան: կը թեթեւեղեն խոցած ընկերքները: կը բարեկամեն ընտանութեան սաստիկ արագութեան և կ' արգելին կուտակ ընթացքն ու թարթումն գիւրութեան: և յանձնարարապէս գործելու: Այս գեղահաստեղը՝ իրենց մաշտակ զօրութեանց կը սքան արեան ամեն աղեղնութեան: և որ կ' անհաւա կը գործանեն զօրութեան (տե՛ր) ընդգծէ լիւրան արտի, ընշարգեալութեան, և ուրիշ թոքային ակարած կոնց:

ՏԿԱՐԵՑԵԱԼ ՄԱՐԿԱՆՏԻՆ ԲԱՂԱՅՈՒԹԻՒՆԻ

Տարուածեան, թուրութեան և լրացուածեան գ' կարգիւ մը, որոք որ և է ընկան կամ գերբնական շափանցանքները: թեթեւ են, այս գեղահաստից պէտքէ և նորոգել են: Գործարանութեան մեծապէս օգտակար է: քանզի մարտոյութեան կըլլ երահաստեղ, մարտոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ: լրջի գործութեան կըլլ օրացնէ, հիւանդին միջոց կը յարգարէ ՚ի վերական առգոլութեան ձեռք կը բերէ:

ՀԱՂՈՒՆԻ ԳԵՂԱՏԱՌԵՐ ԳՆՆԵՆ օգտակար գեղերն են հիւանդութեանց համար:

- Ընշարգեալութեան, Եօղացուածութեան, Թորացուածութեան, Մախային ախոց, Տեառտեալութեան, Ցար արգոյին, Խիթ (տե՛ր), Ըրգոլութեան, Մեղաբերութեան, Հարուղի, Անաստուածութեան, Բարբերութեան, Դիւրական ախոց, Գաւակն, Ախոց ընդերաց, Թանջ (տե՛ր), Բարբերութեան սրտի, Անկանոնութեանց Խիթ վարանոցի, Գար կամ ին միջանց, Ընդերաց, Արթուրի, Կոնց, Մորթային հիւանդութեանց հիւանդութեանց Գլխացուածութեան, Թիւրք, Փողացու, Արթուրեան ախոց, Խոցողութեան:

Գիտեալ արժան է որ պիտեալ հրահանգներ կան ամեն լրջով որոցմէ մէջ հաս կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփն մը ՚ի սեղի կու թիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մը:

Այս գեղահաստեղը, որ կը լինուի Հուլիոսի բռնկին ամեն կան վերատեղութեամբ, կը վաճառուի իւր գործարանը ՚ի Լեւոտն: Օրոքորտ կըլլաւ փոքրը թիւ 533, ՚ի գին 1 և 1/2 ղուրն: 2 1/2 և 1/2 ղուրն տալով, ըստ մեծութեան այլոց:

Իմրագիր—տէր լրագրոյս, Գ.—Լուս. Գ. Պալտաշեան: Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՒՅՑ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ